

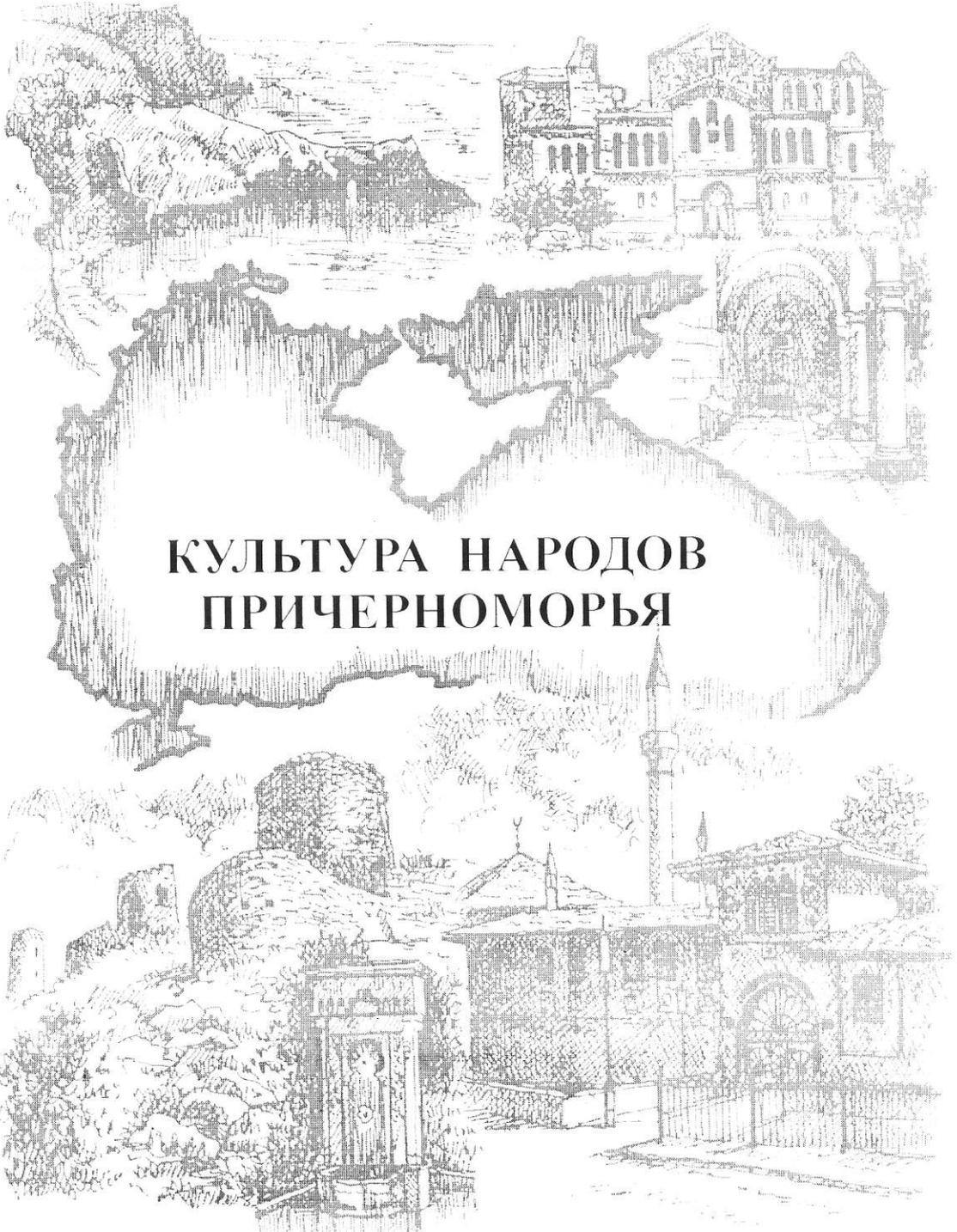
ISSN 1562-0808

КУЛЬТУРА
НАРОДОВ
ПРИ ЧЕРНОМОРЬЯ

КРЫМСКИЙ НАУЧНЫЙ ЦЕНТР НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
И МИНИСТЕРСТВА ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ УКРАИНЫ

ТАВРИЧЕСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ им. В. И. ВЕРНАДСКОГО

МЕЖВОЗОВСКИЙ ЦЕНТР "КРЫМ"

КУЛЬТУРА НАРОДОВ ПРИЧЕРНОМОРЬЯ

ISSN 1562-0808

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

№ 78
2006 г.

Редакционный совет журнала:

Толочко П.П. – председатель
Берестовская Д.С. – зам. председателя

Катунин Ю.А. – главный редактор

Исторические науки

Ганкевич В.Ю.
Гудкова А.В.
Катунин Ю.А.
Непомнящий А.А.
Слинкин М.Ф.
Толочко П.П.
Турченко Ф.Г.
Урсу Д.П.
Филимонов С.Б.
Щевелев С.С.

Философские науки

Горский В.С.
Крымский С.Б.
Лазарев Ф.В.
Лазарова Э.
Николко В.Н.
Кальной И.И.
Мартынюк Ю.Н.

Филологические науки

Игнатенко Н.А.
Меметов А.М.
Новикова М.А.
Петренко А.Д.
Рудяков А.Н.
Соколовская Ж.П.
Эмирова А.М.

Искусствоведческие науки

Берестовская Д.С.
Борисова Л.М.
Орехова Л.А.
Ровенко А.И.
Тарасенко О.А.
Червонная С.М.
Чумаченко А.А.
Швецова А.В.
Шоркин А.Д.

Географические науки

Багров Н.В.
Боков В.А.
Вахрушев Б.А.
Дергачев В.А.
Никитина М.Г.
Олиферов А.Н.
Пистун Н.Д.
Позаченюк Е.А.
Топчиев А.Г.
Щищенко П.Г.

Экономические науки

Бабенко А.Г.
Ефремов А.В.
Кудряшов А.П.
Крамаренко В.И.
Нагорская М.Н.
Наливайченко С.П.
Новиков Ю.Н.
Подсолонко В.А.
Руденко А.И.
Чепурко В.В.

Редакционная коллегия журнала

Катунин А.Ю. – ответственный секретарь
Найденова А.Ю. – выпускающий редактор

Турецкая редакция: Кырымлы Хакан – редактор
Болгарская редакция: Лазарова Эрика – редактор

© Компьютерная верстка: Катунин А.Ю.
© Художник: Шевчук В.Г.

Статьи в журнале публикуются на русском, украинском, крымскотатарском, английском и других языках.

***Перепечатка допускается с разрешения редакции, ссылка на журнал
«Культура народов Причерноморья» обязательна.***

Позиция авторов публикаций может не совпадать с точкой зрения редакционной коллегии и редакционного совета журнала.

Издается по решению НТС Крымского научного центра НАН Украины и Министерства образования и науки Украины, протокол № 3 от 3 декабря 2005 года.

Сдано в набор 17.04.2006 г. Подписано в печать 22.04. 2006 г. 8,5 усл. печ. л. Тираж 300 экз.
Адрес: 95007. Украина, Симферополь, ул. Проспект Вернадского, 4, к.321а, тел. 63-75-64, 23-03-15.

E-mail: culture@tnu.crimea.ua

Электронная версия: www.nbuv.gov.ua/Articles/KultNar/index.htm

© Межвузовский центр «Крым»

СОДЕРЖАНИЕ	
РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ	3

ПРОБЛЕМЫ МАТЕРИАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Анисимова Н.Ю. СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ВИНОДЕЛИЯ АРК.....	7
Білоброва Т.О. ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СВІТОВА ПРАКТИКА ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ.....	9
Вергун В.А. ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК СЛАДОВА МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ.....	13
Герасимчук В.Г., Корогодова О.О. УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ РЕКРЕАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	18
Дикий О.В. ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ НА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА.....	23
Захарченко В.И., Меркухов Н.Н., Саровская И.И. МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ВИРОБНИЦТВА.....	28
Зборовская О.М. ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ВЕЛИЧИНЫ ОБОРОТНОГО КАПИТАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ С ИНОСТРАННЫМИ ИНВЕСТИЦИЯМИ.....	30
Крынская Л.И. УКРАИНА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОГО ДЕМОГРАФИЧЕСКОГО ПЕРЕХОДА.....	35
Лаврик У.В. ГРОШОВА ОЦІНКА ЗЕМЕЛЬ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЇЇ ЗМІНИ.....	40
Майданевич П.Н. ИНВЕСТИЦИОННАЯ СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ АР КРЫМ.....	45
Медынская Е.А. ФАКТОРЫ, ОКАЗЫВАЮЩИЕ ВЛИЯНИЕ НА ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ УКРАИНЫ.....	47
Мельник А.А. ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ТРАНСФЕРТНЫМ ЦЕНООБРАЗОВАНИЕМ ПРИ ТРАНСНАЦИОНАЛЬНЫХ СЛИЯНИЯХ И ПОГЛОЩЕНИЯХ.....	51
Павленко И.Г. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ РЕКРЕАЦИОННОГО КОМПЛЕКСА АР КРЫМ.....	55
Рогатенюк Э.В. МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ ЦЕНЫ НА РЕКРЕАЦИОННЫЙ ПРОДУКТ.....	57
Нагорский Ю.А. ОРГАНИЗАЦИОННО-МОТИВАЦИОННЫЙ МЕХАНИЗМ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	62
Губенко В.И. МЕХАНИЗМ ИЗМЕНЕНИЯ ТАРИФНЫХ СТАВОК И ЗАЩИТЫ ВНУТРЕННЕГО РЫНКА УКРАИНЫ.....	68
Помазан Д.Ю. ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА ИЗМЕНЕНИЕ СИСТЕМЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ.....	72
Морозов Ю.В. ПРОБЛЕМА И СВЯЗЬ С НАУЧНЫМИ И ПРАКТИЧЕСКИМИ ЗАДАНИЯМИ.....	75
Анфалов А.А. МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ УРОВНЯ РАЗВИТИЯ РЫНОЧНОЙ КОНКУРЕНЦИИ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОДУКЦИИ ПРЕДПРИЯТИЙ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ МАРКЕТИНГА.....	78
Прокопчук М.А. ДИАГНОСТИКА ИНВЕСТИЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ ПРЕДПРИЯТИЯ – ЭКСПОРТЕРА.....	82
Резникова Е.А. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОГО ПЕРСОНАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ.....	85
Стукало Н.В. ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	88
Федорова Е.В. ТЕХНОЛОГИИ УПРАВЛЕНИЯ ЛЮДЬМИ – ПОВЕДЕНЧЕСКИЙ РЕСУРС МЕНЕДЖЕРА.....	91
Федорова В.А., Приз О.В., Станіва К.М. ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ ЯК ЧИНИК АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК.....	95
Землячева О.А. СУЩНОСТЬ СТРАХОВАНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ РИСКОВ И ИХ ВИДЫ.....	99
Нефедова О.Г. МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ: ДЕРЖАВА І ПІДПРИЄМСТВО.....	102
Чугаєв О.А. КРИТЕРІЇ КОНВЕРГЕНЦІЇ ТА ВАЛЮТНА СТАБІЛЬНІСТЬ.....	105
Шкурупій О.В. «ТРЬОХФАЗОВА МОДЕЛЬ» ТРАНСФОРМАЦІЇ І РОЗВИТОК НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ.....	110
Повна С.В. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЯК ДІЄВИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	114
Брусенко М.А. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ РЕГІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕРИТОРІАЛЬНО-ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ.....	119
Воронкова А.Э., Гринева Н.Е. КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ ВЕКТОРНАЯ МОДЕЛЬ РЕГИОНАЛЬНЫХ ПРИОРИТЕТОВ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УКРАИНЫ.....	124
Черкасова А.В. ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ИНОСТРАННОГО ИНВЕСТИРОВАНИЯ В УКРАИНЕ.....	127
Попова О.Ю. ЛОГІСТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ.....	130
Кобзєва К.В. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	134
Лебедь Н.В., Лебедь М.В. РАЗРАБОТКА РЕКЛАМНОЙ СТРАТЕГИИ.....	137
СОДЕРЖАНИЕ	142

зарубежя, откуда продукція імпортується в більших об'ємах, чем из стран СНГ [2].

В качественному відношенні винодельська продукція из стран дальнього зарубіжжя в значительній мірі відрізняється від виробленої в Криму. Якщо зовнішнє оформлення і стабільність її імпорту відповідають світовим стандартам і привабливають увагу українського споживача, то її органолептичні характеристики часто поступають вітчизняним.

Аналіз імпортованої винодельської продукції показує, що в Крим ввозять нерідко продукцію, не відповідальну декларованому найменуванню або якості. Під видом вина завозять напійки на основі виноградного вина, під видом шампанського поставляють шипучі вина, замість марочного коньяка – бренді. Дуже дешева за кордоном, ця продукція на кримському ринку виявляється більш конкурентоспроможною за рахунок оформлення і більшої престижності європейських товарів [8].

Висновки

Таким чином, сучасний стан виноградно-винодельської галузі в Криму характеризується низкими, порівняно з раніше досягнутими показателями, площами виноградників, їх урожайності, валовими зборами винограду, об'ємам його переробки, завантаженості винодельських підприємств і по рівню споживання винопродукції, що відбувається значно нижче існуючого в країнах з розвинутою виноделією. В основному ці показники відповідають періоду післявоєнних років, коли країна була в крайньому руйнованому стані, але все ж знайшла сили для швидкого відновлення і перетворення виноградно-винодельського виробництва в високоефективну галузь. Це дозволяє сподіватися на те, що період розвалу галузі перейде в період її розвитку.

У сфері зовнішньоекономічної діяльності Автономній Республіці Крим важливо забезпечити максимально повне використання потенціалу торгово-економічних зв'язей. Зусилля Криму слід зосередити на формуванні максимально сприятливих умов для взаємної торгівлі товарами і послугами, створенні дійсної платіжної-розрахункової системи, узгодженні підходів до зовнішньоторгової політики і захисті внутрішнього ринку.

Источники и литература

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 р.
2. Автономна республіка Крим в цифрах в 2004 році. Короткий статистичний збірник ГУС в АР Крим, 2005 – 612 с.
3. Зовнішньоекономічні зв'язі України (сост. Р.З. Тарханова) – Симферополь: КРЦНТЭИ, 2002 – 30 с.
4. Матчина І.Г., Бузні А.Н. Зовнішньоекономічні зв'язі на ринку винодельської продукції України // Виноград і вино Росії - № 3 – 2003 – с.14-17
5. Миргородська Л.А. Виноградарство і виноделіє Криму – Симферополь: Таврида, 2001 – 175 с.
6. Обзор ринку вина і виноделіє в АРК. Економічний доповідь Головного управління статистики в Автономній Республіці Крим, 2003 рік – 26 с.
7. Подгорная Д.Н. Шляхи подолання кризи виноградо-винодельської галузі на Україні // Вино і виноград Росії - № 6 – 2002 - с.6-9
8. Семенов Ю. Кримське виноделіє: вчора, сьогодні, завтра // Виноград і вино - № 2 – 2002 – с.16-18

Білоброва Т.О.

ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СВІТОВА ПРАКТИКА ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Незважаючи на те, що в останні роки спостерігалися певні позитивні зміни в економіці України, а у 2002-2003 році вперше темпи зростання машинобудування перевищили загальні темпи зростання, питома вага високо- та середньотехнологічних галузей у промисловості залишається набагато нижчою, ніж у розвинутих країнах Західної Європи та в більшості країн-кандидатів на вступ до ЄС. Крім того ці темпи, на жаль не зумовлені інноваційним розвитком галузі. Зростання капіталовкладень не супроводжується адекватною технологічною модернізацією та структурною перебудовою, обсяги виробництва високотехнологічної продукції залишаються вкрай низькими.

На загальнодержавному рівні спостерігається стійка тенденція до скорочення частки ВВП, що виділяється на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР), що не відповідає стратегії розвинутих країн, яка спрямована на збільшення значень відповідного показника.

Одним з найважливіших показників інноваційного напрямку розвитку економіки є частка підприємств, що впроваджують інновації. За даними Держкомстату України у 2000- 2003 рр. впровадженням інновацій у промисловості займалися у середньому 14-18% загальної кількості промислових підприємств, а впроваджували інновації лише біля 12%, що набагато менше, ніж у розвинутих країнах ЄС, де це значення коливається у межах 60-70% [15].

Таким чином, постає потреба не лише у покращенні загальної економічної ситуації в країні, а докорінній зміні стратегії її розвитку з антикризової на інноваційну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що в економічній літературі, зокрема у періодичних виданнях в Україні проблемі реалізації та об'єктів інтелектуальної власності приділяється значна увага. Даному питанню присвячені роботи таких спеціалістів, як А.І.Сухоруков, Д.Беляєв, В.Сизонтов, Л.Й.Глухівський, І.Бернадська та інших [1,6,12,11]. Питання, що пов'язані з інноваційним розвитком української економіки, обговорюються у роботах О.Г.Острога та Т.П.Крупельницької [16].

Однак, детальне дослідження існуючих в галузі інноваційної політики проблем, а також порівняльний

аналіз досвіду реалізації об'єктів інтелектуальної власності у промисловому виробництві майже не проводиться. Саме на дослідження даного питання і спрямована робота автора.

Постановка завдання.

Автор виділяє такі основні цілі статті:

- обґрунтувати необхідність впровадження інноваційної стратегії розвитку української економіки;
- проаналізувати основні бар'єри впровадження результатів НДДКР у промислове виробництво;
- виділити проблеми, які можуть виникати в процесі комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності;
- дослідити досвід реалізації наукових винаходів у розвинутих країнах Європи та світу.

Методологічною й теоретичною основою дослідження є наукове й творче осмислення досягнень вітчизняних вчених в сфері розробки та реалізації інновацій. В роботі використані такі загальнонаукові методи, як аналіз, синтез та специфічні методи наукового дослідження: порівняння, узагальнення, системного аналізу.

Результати.

Загальновизнаним є той факт, що економіку 21 століття будуть визначати наукомісткі технології та інформатизація суспільства, як результат глобальної інформаційної революції. В процесі інформатизації суспільства буде відбуватися перетворення традиційного технологічного (індустріального) способу виробництва на новий, постіндустріальний, на основі кібернетичних методів та засобів управління, що базуються на ПЕОМ, в якому всі види знань перетворюються в компонент продуктивних сил, і в якому наука стає продуктивною силою суспільства та, поєднуючись з технікою та виробництвом, органічно вибудовується у відтворювальний процес [8, с.276].

Тому на сьогодні актуальним стратегічним завданням економіки України є розвиток вітчизняного промислового наукомісткого виробництва, розробка та опанування нових наукомістких та інформаційних технологій, прискорене формування ринкових відносин в промисловості для отримання вітчизняної конкурентноздатної продукції й забезпечення інтересів національної економічної безпеки за рахунок збереження та розвитку промислового, науково-технічного потенціалу країни.

При здійсненні інвестиційної та інноваційної діяльності на підприємстві виникає безліч правових проблем, що потребують системного аналізу для найбільш ефективного та оперативного їх вирішення. Найбільш складними та актуальними на практиці є проблеми формування ринкових відносин комерційного використання інтелектуальної власності (комерціалізації інтелектуальної власності), так як від ступеня успішності вирішення цих проблем залежить можливість досягнення кінцевих позитивних результатів інвестиційної та інноваційної діяльності.

Технологічна реструктуризація усіх без виключення галузей народного господарства зараз є єдиним вірним шляхом до успішної інтеграції української економіки в систему міжнародних економічних відносин. Це зумовлено здебільшого посиленням конкуренції на міжнародних товарних ринках в цілому та тенденцією, яка панує у промислово розвинутих країнах зокрема. Таким чином, інноваційна орієнтація економіки України є життєво необхідною.

Про необхідність модернізації промисловості України та перехід на інноваційний шлях розвитку говориться багато. Наголошується на необхідності поєднання ринкових і державних важелів стимулювання науково-технічного прогресу, запровадженні механізмів довгострокового кредитування, використанні інноваційного потенціалу приватизації, механізмів стимулювання національного виробника. Цьому повинна сприяти нормативно-правова база у складі Законів України "Про наукову і науково-технічну діяльність" [3], "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки" [4], "Про інноваційну діяльність" [5], "Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій" [6].

Разом з тим вплив інновацій на економічний розвиток країни майже не відчувається. Про це свідчать такі дані: зниження показника інноваційної активності в промисловості з 15,1% у 2003 році до 13,7% у 2004 році; незначна частка інноваційної продукції в обсязі реалізованої промислової продукції (5,6% у 2004 році). Саме за цих причин знання та їх технологічне застосування забезпечують в Україні 5-10% економічного зростання, тоді як у розвинутих країнах – до 90% [2].

Отже, сучасна економічна ситуація в Україні характеризується низьким рівнем використання наукових знань, вкрай повільним нарощуванням інноваційного виробництва. І це незважаючи на те, що Україна належить до восьми держав світу, що мають необхідний науково-технічний потенціал для створення й виробництва найсучасніших моделей авіаційної техніки, входить до десятки найбільших суднобудівних держав світу, а вітчизняна продукція машинобудування займає одне з провідних місць у Європі [15].

Як вже було зазначено раніше, за загальним рівнем інноваційної активності Україна значно відстає від країн Європейського Союзу. Причиною цьому є цілий комплекс проблем різного характеру, який склався історично і посилюється за останній рік серйозною політичною нестабільністю.

Враховуючи серйозний (навіть незважаючи на масштабний відтік інтелекту за кордон) науковий потенціал та обсяги патентування винаходів, першою головною проблемою, яка перешкоджає впровадженню результатів НДДКР у виробництво є відсутність стимулів. Якщо за кордоном їх роль відіграють жорстка конкуренція, обов'язкові державні стандарти (наприклад, на екологічні параметри продукції), необхідність економії енергоресурсів, то в Україні єдиним стимулом був і залишається непевний шанс продати винахід за кордон. Непевний, бо, як показує практика, зацікавити іноземного покупця у своєму винаході дуже важко через низку бюрократичних перешкод. Останні полягають у серйозній розбіжності в українських та закордонних системах оцінки та стандартах якості, а також в тому, що Україна не бере участі в багатьох міжнародних угодах, які встановлюють дію патенту та території декількох держав. Варто врахову-

вати й те, що скоріше за все, за кордоном вже є аналог даному винаходу. В такому випадку українському науковцю необхідно буде ще й довести перевагу свого винаходу на основі проведеного дослідження. А це і в Україні і за кордоном потребує значних коштів.

Необхідно відмітити й інший аспект цієї проблеми – відсутність стимулів у самих підприємців. По-перше, якщо на Заході об'єкти інтелектуальної власності є невід'ємною частиною капіталу фірми, то в Україні взагалі відсутній налагоджений стандартизований механізм її оцінки. Та навіть якщо вони і враховуються, то складають дуже невелику питому вагу від загальної вартості фірми. По-друге, абсолютна більшість українських підприємців (незалежно від сфери діяльності) абсолютно не зацікавлена у довгострокових проектах. Через значний ризик неповернення коштів (внаслідок погіршення інвестиційного клімату в державі), вони вкладають гроші лише у ті винаходи, які окупаються через 3, максимум 5 років. Напротивагу цьому, західний інвестор переймається не лише поверненням грошей, а й соціальним ефектом від даного капіталовкладення. У країнах Європейського Союзу (наприклад, у Німеччині) широко розповсюджена практика інвестування в екологічно чисті джерела енергії. Багато з цих проектів, зокрема, винаходи у сфері біоенергетики (добування енергії від промислової переробки рослин), стають рентабельними лише через 8-10 років. Проте головним аргументом на користь саме цього проекту стає екологічний і соціальний, а не фінансовий ефект. Насамкінець, інноваційне виробництво та сільське господарство активно підтримується державою у формі пільг, субсидій, "податкових канікул" тощо. Наприклад, у Великобританії, для венчурних фірм звичайний податок на прибуток зменшується на 25%, субсидії на проведення досліджень із розробки нових видів продукції чи технологій складають 75% витрат фірм, на яких зайняті до 50 чол.. У Німеччині держава здійснює дотації на підвищення кваліфікації науково-дослідного персоналу (стажування у Вишах, наукових інститутах, інших державних або приватних науково-дослідних організаціях) на термін до трьох років, надає пільгові кредити фірмам, що впроваджують ЕОМ на термін до 15 років, а податкова знижка на приватні інвестиції у НДДКР складає 7,5%. В Італії податок на прибуток зменшується до 100%, якщо здійснювалися витрати на НДДКР, а результати досліджень не можуть знайти застосування на практиці протягом року [15]. Подібних прикладів дуже багато.

Проблему відсутності стимулів істотно посилює несприятливий діловий клімат. Він полягає, насамперед, не в економічній нестабільності, а в повній невизначеності правового поля. У той час, коли приймається ціла низка законів, що регулюють цю сферу діяльності, згодом виходять постанови та укази, що повністю або частково блокують їх роботу. Наприклад, призупинено введення в дію статей 21 і 22 Закону України "Про інноваційну діяльність", обмежено реалізацію окремих положень Закону України "Про спеціальний режим інвестиційної діяльності технологічних парків", введено мораторій на створення нових технологічних парків. Не спрацював й Указ Президента "Про заходи щодо залучення коштів, отриманих від приватизації державного майна, на інноваційне інвестування підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави" (від 15 липня 2000 р. № 905/2000), згідно з яким у 2001-2002 роках передбачалося 25% коштів від приватизації направляти на реалізацію інвестиційних програм приватизованих підприємств. Постановою Верховної Ради України "Про дотримання законодавства щодо розвитку науково-технічного потенціалу та інноваційної діяльності в Україні" від 16 червня 2004 року рекомендовано відмовитися від практики призупинення дії норм чинних законів щодо пільгового оподаткування об'єктів науково-технічної сфери і науково-дослідних робіт та послуг. Рекомендовано на 2005 рік передбачити фінансування науково-технічної сфери за рахунок державного бюджету на рівні не нижче 1,7% від ВВП. Разом з тим, у прийнятому Законі України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" статтею 73 п.24 на 2005 рік призупинено дію статей 21, 22 пункту 3 розділу VII Закону України "Про інноваційну діяльність" (щодо запровадження стимулюючих інноваційну діяльність норм оподаткування). Цим же законом фінансування науково-технічної сфери за рахунок Державного бюджету обмежено на рівні 0,37% від ВВП [6].

Не меншим бар'єром для впровадження наукових розробок є надмірний податковий тягар, який стримує оптимальну роботу на українському ринку такого підприємства, як "Квazar-Мікро" (м. Київ) – провідного виробника надчистого кремнію (8% світового виробництва) та панелей для сонячної енергетики. Проблема полягає в тому, що купуючи суперсучасні і дуже дорогі верстати вартістю близько мільйон доларів, компанія додатково повинна заплатити податки: 34% з прибутку, 20% ПДВ при ввезенні, 5% мито. Таким чином, верстат українській компанії коштує на 60% дорожче, ніж іспанському конкуренту, який продає таку ж продукцію в Латинську Америку або Африку. Далі завод купує сировину, виготовляє інтелектуальну продукцію – сонячні елементи, які продаються за кордоном (через високу собівартість і відсутність попиту на вітчизняному ринку). Як часто відбувається в Україні, з поверненням ПДВ виникають проблеми. В результаті, не другому, третьому обороті завод опиняється на межі банкрутства [17].

В разі, якщо підприємство має наміри вкладати гроші у власний розвиток, то цьому перешкоджає брак доступних кредитів. У тих же країнах Європейського Союзу, наприклад, цю перешкоду долають заохоченням купівлі сільськогосподарської техніки у кредит у формі щомісячних субсидій [10].

Якщо ж говорити про цю проблему в цілому, то і українським, і іноземним виробникам заважає відсутність фондового ринку, як джерела капіталу та інструмента інвестування.

Одним із бар'єрів технологічного прориву є відсутність інноваційних акцентів у бюджетній політиці. До речі, пріоритети іноземних інвесторів більше відповідають інтересам структурної перебудови економіки, ніж пріоритетам вітчизняних інвесторів. Так, українські інвестиції у машинобудування за часткою їх у структурі інвестицій (3,0%) перебували на 10-му місці, в той час, коли прямі іноземні інвестиції в машинобудування з показником 9% були на третьому місці у структурі прямих іноземних інвестицій в Україну [6]. Можна лише констатувати, що брак державної підтримки інноваційного розвитку економіки (в тому числі підтримки наукових досліджень, розвитку відповідної інфраструктури тощо) – це усталена практика.

На науку згідно зі ст.34 Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність" за рахунок державних коштів має виділятися 1,7% ВВП [3]. Останніми роками виділялося до 0,4%. Внаслідок недофінансування науки кількість спеціалістів, які виконують науково-технічні роботи, скоротилася з 313,1 тис. осіб в 1990 р. до 104,8 тис. осіб у 2003 р. Це негативно вплинуло на інноваційну активність у промисловості: в 1991 р. впроваджено 7303 нових технологічних процеси, в 2003 р. – лише 1482 [9].

Більшість ідей винахідників, які вже втілені у промисловий зразок не, можуть бути реалізованими, оскільки в Україні відсутня інфраструктура для комерціалізації високих технологій і поширення їх на споживчий ринок. З цього витікає серйозна проблема недорозвиненості необхідних інституцій. Звичайно, не можна однозначно стверджувати, що розвитком і підтримкою винахідництва в Україні не займається жодна приватна або державна структура. До державних структур можна віднести Державний департамент інтелектуальної власності, Державне підприємство "Фундація українських винаходів", Державне агентство України з авторських і суміжних прав, спеціалізовані науково-дослідні інститути, такі, як "Інститут електрозварювання ім.Є.Патона", технопарк "Вуглемаш", до приватних – технопарк "Яворів", бізнес-інкубатор СЕЗ "Славутич", технопарк "Львівська політехніка" [12].

Проблема полягає у недорозвиненості технопарків, технополісів, зон пріоритетного розвитку, як системи. Наприклад, у США науково-дослідною та дослідно-конструкторською роботою займаються провідні наукові установи, університети і Державна агенція з інноваційного розвитку. Роль науково-дослідних та освітніх установ у цій країні важлива, насамперед, не тому, що вони створюють необхідні умови для розробки та впровадження нововведень, а тому, що університети Сполучених Штатів мають право комерційного використання результатів наукових досліджень, проведених за рахунок державних грантів. В результаті, із середини 80-х років минулого століття 23 із 25 найбільших університетів США мають власні технопарки [12]. А такий науково-промисловий комплекс включає в себе науково-дослідний центр і промислову зону, в якій на умовах оренди розташовуються малі підприємства.

Крім того, існуючі в Україні професійні асоціації поки що діють в одному напрямі – купівля-продаж первинного продукту (запатентованого винаходу). Насправді ж інвестора приваблюють апробовані і підтверджені провідними науковими установами бізнес-проекти, які супроводжуються доказовими розрахунками економічного, екологічного, соціального ефекту тощо. Тобто іноземний інвестор не вбачає перспективи у незакінченому продукті. В таких умовах для малого бізнесу в сфері наукових розробок взагалі немає перспектив отримати якусь допомогу ззовні – він має розвиватися лише власними силами. В результаті, винахідники змушені додатково створювати собі імідж, щоб хоча б для початку залучити інвестиційний капітал.

Як зазначає В.Сизонтов, член-кореспондент Української технологічної академії, будь-яке ринкове виробництво передбачає певний цикл – від часу вкладання коштів і ресурсів до їхнього повернення. Зокрема, у сільському господарстві, у харчовій і легкій промисловості цей цикл короткий, оскільки менше ризиків – принаймні їх можна прорахувати. У наукомістких галузях цикли набагато довші, бо потрібна конструкторська розробка, перевірка, випробування. В результаті, від появи ідеї до її впровадження може минути 5-7 років. За таких умов необхідно передбачити, чи не застаріє за такий час технологія, чи не вийдуть конкуренти раніше на ринок. Тому інвестори, в основному, спостерігають і чекають, поки якийсь колектив зможе реалізувати свою ідею і тільки потім вкладають свої гроші. Але ж на виготовлення дослідних зразків теж потрібні гроші, яких просто може не виявитися [11].

Заслуговує на увагу ще один аспект проблеми мотивації використання результатів інтелектуальної власності, який притаманний країнам, що довгий час мали сировинну експортну орієнтацію і знаходились в економічній кризі. В цілому його можна охарактеризувати, як малоосвіченість і малокультурність, поганий імідж інновацій. В Україні наука і бізнес існують у різних сферах, які практично не перетинаються. Це спричиняє не скільки необізнаність, а скільки відсутність зацікавленості у інноваційному розвитку на перспективу. Через відсутність продуктивного контакту між цими сферами винаходи поповнюють архіви науково-дослідних інститутів, науковці продовжують працювати на мінімальну зарплату, а бізнес-структури розвиваються найбільш простим, а не найбільш ефективним способом. Наприклад, у Фінляндії, населеній всього 5 млн. чоловік, працює понад 2 тис. організацій, котрі допомагають оцінювати економічну ефективність запропонованих нових технологій, перевіряти їх на практиці, впроваджувати у виробництво. Адже просто патенту на винахід недостатньо – необхідно довести його ефективність і вигідність для бізнесу, надати бізнес-план, розрахунки [7].

Як зазначив Б.Симонов, голова Російської Федеральної служби по інтелектуальній власності, патентам і товарним знакам (Роспатент): "У радянський період винахідник, раціоналізатор був автором, а не власником майнових відносин. Зараз стан справ у цій сфері зовсім інший і якість патентів значно підвищилась". Разом з тим, аналіз діючих патентів на об'єкти інтелектуальної власності, повідомив він, показує, що на практиці реалізованими є тільки 35% виданих патентів. Так, з 320 тис. патентів на винаходи діють на практиці 108 тис., з 90 тис. патентів на корисні моделі – 29 тис., з 30 тис. промислових зразків – 11, 5 тис. На думку Б.Симонова, правовласники, які подавали свої заявки на одержання охоронного свідоцтва, зневірилися в попиті на свої пропозиції, не змогли реалізувати патенти, на які вони поклали великі надії [14].

У висновку можна зазначити, що незважаючи на динамічно зростаючий попит на наукомістку продукцію на світовому ринку, сучасна економічна ситуація в Україні (і, судячи з вищеведеного прикладу, в Росії також) характеризується низьким рівнем попиту на наукові знання, вкрай повільним нарощуванням наукомісткого виробництва. Проте навіть у нинішній економічній ситуації зберігаються передумови для прискорення інноваційного розвитку, які полягають у ефективному подоланні штучно створених правових

бар'єрів, і зумовленою цим інституційною невизначеністю в інноваційній сфері. Адже технологічні провали здійснюються там, де науковці вбачають потреби людства.

Джерела та література

1. Глухівський Л.Й. Я тут дещо придумав//Експрес - №44(2328) – 2005 р.
2. Експрес-довідь Держкомстату України № 28 від 4 лютого 2005 р.
3. Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність”: Від 1.12.1998 р. № 284-XIV//Економіка АПК. – 1999. - №2 – с.66-74
4. Про загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій Закон України від 9.04.2004 р. №1676-IV//Офіційний вісник України. – 2004. - №18. – с.9
5. Про інноваційну діяльність Закон України від 4.07.2002 р. №40-IV//Податки та бухгалтерський облік. – 21.10.2002. - №84. – с.3-13
6. Сухоруков А.І. Технологічна реструктуризація як напрям антикризової політики//Стратегічна панорама - №3 – 2005 р.
7. Ткаченко Н.Бізнес і наука сьогодні не бачать одне одного//Дзеркало тижня – №23(551) Субота, 18-21 червня 2005 р.
8. Экономическая энциклопедия/ Науч.-ред. Совет изд-ва "Экономика"; Институт экономики РАН; Гл. ред. Л.И.Абалкин. – М.:ОАО "Издательство экономика", 1999.-532с.
9. www.rstu.rv.ua/newspaper/ts2035.html
10. www.bioland.de
11. www.dialogs.org.ua/ru/dialog/opinion/14/335
12. www.ip-centr.kiev.ua/newcipip/control/uk/publish/article/main?art_id=110579&cat_id108025
13. www.ip-centr.kiev.ua/newcipip/control/uk/publish/article/main?art_id=108063&cat_id108025
14. www.ipprolaw.com/news/90/
15. www.mon.gov.ua/science/innovation/In07.doc
16. www.niurr.gov.ua/ru/econom/inprog/actualno_suhorukov/traven_99,2.htm
17. www.patent.km.ua/news/group11/i591
18. www.ukrstat.gov.ua

Вергун В.А.

ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК СЛАДОВА МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Постановка проблеми. Сучасна економічна дипломатія являє собою складну, багаторівневу, субординвану, інституційно-функціональну систему, елементи якої тісно взаємодіють між собою. Її становлення пов'язане з розвитком цивілізаційного процесу, еволюційно-революційними змінами парадигмальних основ цивілізації. Історія зародження і формування економічної дипломатії як відносно самостійної сфери людської діяльності та окремої галузі знань невід'ємна від історії людської цивілізації, рівня усвідомлення людиною її потреб та інтересів, ступеню зрілості соціально-економічних та організаційно-технологічних форм виробництва, становлення національних держав та їх суспільно-політичного устрою. Безпосередній вплив на генезу та еволюцію економічної дипломатії, її форми та види справили суспільний і міжнародний поділ праці, формування світового ринку, промислова й науково-технічна революція. В останню третину ХХ – початку ХХІ століття економічна дипломатія розвивається, модифікується під впливом глобалізаційних процесів, що відбуваються у сучасному світовому господарстві та системі міжнародних економічних, суспільно-політичних і соціально-культурних відносин. Економізація зовнішньої політики, посилення ролі і значення економічних факторів у міжнародних відносинах об'єктивно сприяли виокремленню економічної дипломатії у відносно самостійну сферу дипломатичної діяльності держави, становленню її як окремої наукової дисципліни.

У вітчизняній та зарубіжній літературі, присвяченій питанням зовнішньої політики, дипломатичної служби, економічна дипломатія визначається як органічна складова зовнішньої політики суб'єктів світового господарства. Головна роль у її формуванні та здійсненні належить окремим країнам світу, тому її сутність розкривається, насамперед, у діяльності державних органів та їхніх підрозділів у сфері зовнішньоекономічної політики. Проте держава не є монопольним оператором міжнародних економічних відносин. Серед останніх можна визначити низку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Із цих позицій конкретний її зміст полягає у міжнародній господарській діяльності суб'єктів різного рівня, яка характеризується заздалегідь виваженим розрахунком і спрямована на досягнення поставленої мети. У практичній площині економічна дипломатія знаходить свій прояв у сукупності економіко-правових норм, принципів, методів, форм, інституційних інструментів, вартісних важелів, які використовуються операторами при здійсненні міжнародних економічних відносин. Економічна дипломатія – багатогранна діяльність, яка в сучасних умовах розвивається на двосторонній та багатосторонній основах і функціонує на мега-, макро-, мезо-, мікрорівнях, відповідно віддзеркалюючи матеріальні інтереси міжнародних економічних та валютно-фінансових організацій, регіонів, держав, галузей національної економіки, транснаціональних корпорацій, господарських об'єднань, підприємств. З точки зору об'єкта економічна дипломатія зорієнтована на реалізацію зовнішньоторговельних зв'язків, міжнародних валютно-фінансових та виробничих відносин, економічних стосунків у сфері реалізації сукупного економічного та науково-технічного потенціалу країн світу, вирішення глобальних проблем. [1].